
Řízení a zabezpečení přesunů na teritoriu

Podplukovník Vlastimil Lidický

Přesuny na teritoriu v počátečním období války, jejich organizace, řízení a zabezpečení musí odpovídat požadavkům *na rychlé soustředění vojsk a přesuny zmobilizovaných svazků (útvárů) podle operačních zámyslů, přípravu velkého množství techniky a materiálu potřebného k zabezpečení operací, při současném řešení přesunů a přeprav v národním hospodářství a jiných dopravních opatření z hlediska potřeb života státu za války (evakuace, redislokace aj.).*

Úkolem teritoriálního velení proto bude :

- sledovat a řídit prostřednictvím podřízených orgánů velení a vlastních pořádkových stanovišť veškeré přesuny a vojenské přepravy podle zpracovaných plánů přesunů a stávající situace ;

- v těsné součinnosti s dopravními orgány státu operativně měnit přesuny a přepravy podle reálného vyhodnocení situace na komunikační síti ;

- pečovat o zabezpečení neustálé sjízdnosti hlavních komunikačních tahů, organizovat technické a pořádkové zajištění, nebo případnou obnovu sjízdnosti v narušených prostorech ;

- dbát na plynulost a dodržování pořadí důležitosti při operačních přesunech a vytvářet organizační předpoklady k udržení vysoké kázně a pořádku na komunikacích ;

- vyhodnocovat plnění grafikonu přesunů (převozů) ;

- přijímat na základě rozborů v celkové situaci na teritoriu účinná a reálná opatření k zabezpečení včasnosti a nepřetržitosti veškeré dopravy ;

- účinně, rychle a energicky velet podřízeným orgánům, jednotkám a zařízením, zabezpečujícím plynulost a nepřetržitost v dopravě na svém stupni ;

- naplánovat, zabezpečit a řídit přesuny nově (mimo „Plán mobilizačního rozvinutí vojsk“) zřízených útvarů, zařízení, nebo postavení organických doplňků osob aj.

Aby mohlo teritoriální velení tyto náročné úkoly řešit, vytváří si k tomu orgán a to *skupinu pro plánování, řízení a zabezpečení přesunů*, jejíž jádro je organizačně včleněno do operačního oddělení. Do této skupiny jsou pak zařazováni podle potřeby a naléhavosti úkolů i další příslušníci složek (oddělení), především z oddělení dopravy, složek týlu, nebo z některého druhu vojska.

Úkolem této skupiny bude především :

- sledovat průběh plánovaných přesunů vojsk a materiálu ;

- řídit a usměrňovat pořádkové a regulační orgány (stanoviště) v otázkách zabezpečení přesunů a informovat je o všeobecné situaci v prostoru jejich činnosti ;

- zpracovávat změny v plánech přesunu a připravovat potřebná nařízení a rozkazy;
- udržovat stálou a pevnou součinnost s podřízenými orgány, se složkami CO, jiných civilních orgánů a komisemi obrany odpovídajícího stupně;
- řešit otázky všestranného zabezpečení přesunovaných vojsk (proudů) a mít s nimi stálé spojení.

Úkoly přesunů a dopravy na teritoriu budou v celkovém pořadí na nejpřednějším místě a proto jejich zabezpečení za každé situace bude *hlavním úsilím celého teritoriálního velení*. Při jejich vážném narušení bude vojenská rada teritoriálního velení na základě přesného vyhodnocení celkové situace přijímat důsledná opatření k nápravě, pružně přizpůsobovat předem splánovaná a z části již realizovaná opatření nové situaci a *okamžitě přijímat rázná a odpovídající rozhodnutí*. V některých případech totiž nebude ani čas čekat na hlášení od podřízených a spoléhat na rozhodnutí nadřízeného. Teritoriální velení musí mít již předem ujasněnou svoji kompetenci (pravomoc) a odpovědnost. *Proto při různých cvičeních a zaměstnáních učíme podřízené:*

- reálnému a rychlému vyhodnocování situací;
- vyhodnocování hlavních úkolů a potřeb;
- přípravě a přijetí reálných rozhodnutí;
- náročnosti při jeho zabezpečení;
- vynutit si u vykonavatelů rychlost v řešení a splnění uložených úkolů.

V souhrnu tato zásada znamená *energicky, iniciativně a náročně velet*. Předem k pojmu „velet“ a „řídít“. Velet znamená v každém případě i řídit, ale řídit vždy neznamená velet. Tuto zásadu mějme v patrnosti při zásazích do plánů a úkolů podřízených, při jednání se součinnostními orgány různých stupňů a charakteru. Proto při velení, řízení a součinnosti budeme opatření řešit s orgány na odpovídajícím stupni organizace. Obcházení určitého stupně velení i součinnosti a nerespektování jeho úkolů, vydaných rozkazů a přijatých opatření znamená velet někomu „přes hlavu“ a vážně narušovat včasnost a plynulost úkolů, nemluvě o narušování vzájemných vztahů. Tyto nedostatky podmiňují vznik dvoukolejnosti ve velení, která *nemůže být nikdy předpokladem úspěchů*.

Dosavadní vývoj a situace svědčí o tom, že akumulace určitých zkušeností na stupni teritoriálního velení již dává právo zevšeobecnit některé poznatky a navrhnout k přijetí takové zásady, které se svým obsahem nejvíce blíží požadavkům na zabezpečení důsledného a pevného velení na teritoriu.

Jedním z poznatků je *účelné řešení součinnosti a zabezpečení přesunu hlubokých operačních záloh teritoriím*. Tyto otázky byly často náplní různých cvičení s teritoriální tematikou a po právu je jim věnována odpovídající pozornost.

Vezměme za příklad situaci, že teritoriální velení dostane od nadřízeného rozkaz zabezpečit a podle vydaných pokynů řídit přesun hlubokých operačních záloh (armády) prostorem teritoria. Prvním opatřením velení teritoria bude navázání součinnosti se štábem přesunovaného svazu. K tomu účelu se zpravidla vysílá k velitelství přesunované armády (operační skupině štábu armády, která přesun řídí) *styčná skupina teritoriálního velení*, jejímž úkolem bude:

- informovat štáb armády o všeobecné situaci na plánovaných (vyčleněných) osách přesunu, o radiační, chemické a zdravotnické situaci, karanténizovaných prostorech na nich a v blízkém okolí;

- informovat o vzdušné situaci a možnostech působení nepřítele na přesun (nebezpečná, snadno zranitelná místa na osách přesunu, činnost záškodníků, vzdušných výsadků nepřítele apod.);

- seznámit přesunovaná vojska se stavem, průběhem a zabezpečením dočasných objížděk na osách a s únosností silničních objektů;

- vysvětlit organizaci pořádkové a regulační služby vyčleněných os, zásady nutné pro pohyb proudů v některých zvláště vyznačených prostorech a pro průjezd velkými sídlišti, nebo odpočinkovými prostory jiných vojsk;

- informovat o teritoriálním systému spojení na osách přesunu, především v systému pořádkové a regulační služby na komunikacích;

- informovat o technickém, materiálním a zdravotnickém zabezpečení pochodových os, o rozmístění etapních stanic na nich, nezamořených zdrojů pitné vody v jejich blízkosti s udáním jejich kapacity;

- informovat o rozmístění vojenských teritoriálních skladů a zařízení, ve kterých jsou rozloženy zásoby PHM, proviantu, náhradních dílů a ostatního materiálu, vyčleněných pro přesunující se vojska;

- seznámit s rozmístěním blízkých civilních a vojenských opravárenských závodů, rozvinutých místech speciální čistoty a stálých nebo rozvinutých zařízení, kam usměrnit zdravotnické odsuny;

- organizovat, řídit a pomáhat přesunovaným štábům řešit otázky hygienické čistoty osob a deaktivace bojové techniky a materiálu po průchodu zamořenými místy na osách přesunu s využitím všech stávajících teritoriálních prostředků a zařízení;

- udržovat stálé a pevné spojení s teritoriálním velením a příslušnými KVS, informovat je o pohybech vojsk, jejich potřebách a situaci;

- pomáhat řešit a navrhnout přesunovaným štábům se znalostí místních podmínek a celkové situace vhodné prostory pro rozmístění štábů a vojsk při denním odpočinku a při zastávkách za přesunu.

Aby tyto a další úkoly mohla tato skupina odpovědně plnit, musí být svědomitě připravena. V jejím složení musí být jedinci, kteří jsou odborně a politicky na výši. Rovněž materiální zabezpečení skupiny musí odpovídat možným úkolům. Skupina musí mít příslušnou *dokumentaci* (pracovní mapy, hovorové a signální tabulky, přehled zásob, jejich rozmístění apod.), *spolehlivá pojitka a dopravní prostředky*.

V uvedeném příkladu se nám osvědčilo vytvářet styčnou skupinu o 7 až 9 důstojníků teritoriálního velení.

Náčelníkem styčné skupiny byl zástupce náčelníka štábu, nebo zástupce náčelníka operačního oddělení. Ve skupině bylo po jednom důstojníku operačního oddělení (ze skupiny pro řízení a plánování přesunů), oddělení voj. dopravy, politické správy, spojovacího oddělení, 6. oddělení, technického oddělení a jeden až dva důstojníci týlu.

Skupina měla tento materiál a dopravní prostředky:

- pracovní mapy, pomůcky, hovorové a signální tabulky, přehledy apod.;
- výkonná pohyblivá rádiová stanice s obsluhou;
- zásoby PHM, proviant apod.;
- 2 štábní autobusy, 1 GAZ-69, 2 motocykly s řidiči (spojky) a 3 strážné (1 + 2).

Nemohla-li se skupina pro značnou vzdálenost dostavit k velitelství přesunovaných vojsk včas po ose, přepravila se vrtulníkem a její dopravní a spojuvací prostředky se přesunuly do prostoru činnosti skupiny po ose pod velením jednoho z členů skupiny.

Skupina se přesunuje s vojsky přes celé území, zabezpečuje jejich přesun a potřeby štábů a vojsk a před vstupem na území souseda je předá péči jeho styčné skupiny. Při vzájemném předání a převzetí si obě skupiny sdělí zkušenosti a o předání pořídí krátký zápis.

Další vlastností na teritoriu budou přesuny doplňků (nebo i útvarů a svazků), které teritoriální velení zřídilo (postavilo) na rozkaz nadřízeného mimo úkoly, stanovené plánem mobilizačního rozvinutí vojsk. Tato vojska se po dosažení pohotovosti přesunují za bojujícími vojsky.

U nově vytvořených svazků a útvarů se zde nejeví zvláštních potíží kromě toho, že to budou úkoly pro souhrnný plán přesunů a dopravy neplánované. Jejich přesun bude muset splánovat a zabezpečit operační oddělení v součinnosti s ostatními odděleními teritoriálního velení až po hranice teritoria. Přesunovat organické útvary s veliteli a štáby (i když méně zkušenými) je otázkou poměrně snazší, než přesunovat pouze vojska. Například může dát nadřízený rozkaz: vytvořit u některé krajské vojenské správy v průchodním doplňovacím středisku do určitého termínu doplněk tankových osádek v hodnotě tankového pluku, přesunout jej do určitého prostoru a předat jej v určené době orgánům nadřízeného (nebo orgánům polního) velení.

Pak teritoriální velení bude mít úkol:

- rozplánovat přesun doplňku spolu s dalšími ve stanovených časových lhůtách;
- sladit jeho přesun s probíhajícími přesuny na teritoriu v té době a organizovat jeho zabezpečení;
- vydat rozkaz pro přesun doplňku příslušné krajské vojenské správě.

S přesunovaným doplňkem obvykle pojedí jako jeho velitel a zároveň orgán pro předání důstojník KVS. Doplněk se bude přesunovat na dopravních prostředcích, které si KVS k těmto úkolům zabezpečí povoláním z národního hospodářství (nákladní auta, autobusy). Tyto dopravní prostředky se po předání doplňku vrací pod velením důstojníka KVS zpět a odevzdají opět národnímu hospodářství.

Z této zvláštnosti vyplývá závěr pro nutnost vševojskové přípravy důstojníků na krajských a okresních vojenských správách. Bude potřebné, aby tito důstojníci zvládli i některé otázky vševojskové přípravy (nejen přesuny vojsk) a nezužovali míru svých znalostí a odborností jen na otázku řízení a zabezpečení mobilizace.

Přesuny na teritoriu budou probíhat za silného rozrušení všech prvků silniční a železniční sítě a též se zahájením války aktivovaného spojení. Moderní technika, výkonné dopravní prostředky, jejich rychlost a schopnosti podmiňují pokrokové metody v řízení a zabezpečování přesunů. Tyto metody ve zpětném odrazu si vyžadují použité novodobé techniky pro samotné řízení.

Orgány vojenského velení by i za podmínek vybavení nejmodernější technikou nebyly schopny tyto náročné úkoly splnit. K dosažení cílů, splnění úkolů a všech opatření za branné pohotovosti státu je třeba trvalé a úzké součinnosti se všemi zainteresovanými orgány na teritoriu. Tato spolupráce a součinnost v rámci všelidové obrany země je jedním z nejzávažnějších prvků, bez něhož by nebylo možno tyto úkoly jak co do obsahu, tak co do množství realizovat v potřebném čase.

Základním požadavkem je *jednotný systém velení na teritoriu*. Tato zásada musí být dodržena shora až do vykonavatelů. Orgány vojenského velení v krajích (dnešní KVS) budou zodpovídat za všestranné řešení a zabezpečení těchto úkolů. Z místních vojenských správ (KVS, OVS) musí být vytvořeny orgány komplexního velení, schopné tyto úkoly plnit.

Doposud je nutné z různých důvodů řídit úkoly vojenské dopravy z počátku centralizovaně. K zabezpečení úkolů centrálního plánu dopravy jsou v součinnosti vytvořeny krajské správy vojenské dopravy. Myslím však, že v průběhu události v počátečním období války *bude teritoriální velení jediným místem velení*, které ponese tíhu těchto úkolů na teritoriu a musí být schopno je řešit. Bylo by proto prospěšné podrobit otázku jednotného velení na teritoriu důsledné analýze s cílem vytvořit podmínky jednotnosti ve velení již v míru a to ze stupně MNO až po stupeň kraj (okres).

Zajištění dopravy a spojení je klíčovým opatřením pro organizované řízení života a činnosti na teritoriu. Proto všechny úkoly plní vojenské teritoriální orgány velení v neustálém styku s orgány příslušných komisí obrany a v součinnosti s orgány řízení státu. Tento styk a stálá součinnost je pro plnění úkolů za války nezbytným předpokladem a jednou ze základních podmínek.

Obdobným způsobem jako ozbrojené síly, tak i řídicí orgány státu a jejich podřízené složky se v případě ohrožení státu uvádějí do pohotovosti a realizují různá opatření, jejichž uskutečnění slouží jak pro potřeby armády, tak i pro zabezpečení života a úkolů státu za války. Tato opatření se realizují postupně s vyhlášenými stupni pohotovosti při úhroze napadení státu, nebo před napadením s vyhlášením situace ohrožení. *Takovými opatřeními, jejichž cílem je zabezpečit mimo jiné též potřeby vojsk na teritoriu kromě jiných budou:*

— uvedení celého systému automatických hlásičů úrovně radiace a různých zařízení pro příjem zpráv o parametrech jaderných údarů do bojové pohotovosti;

— zablokování zásob PHM i materiálu a náhradních dílů určených pro potřeby vojsk ve skladech národního hospodářství;

— prověrky, příprava a aktivace veškerých opatření k zabezpečení provozu na vyčleněných silničních tazích;

— uvedení prostředků a zdrojů vody pro zásobování vojsk a obyvatelstva do bojové pohotovosti;

- zavedení jednotného systému řízení veškeré dopravy v krajích a uvedení jednotek pro obnovu silnic a železnic do pohotovosti;
- prověrky připravenosti materiálu, sil a prostředků pro výstavbu náhradních přemostění a mimoúrovňových křižování na komunikacích;
- sledování a shromažďování železničních vagónů v předurčených nakládacích prostorech (stanicích), zvláště pro dopravu speciální a těžké vojenské techniky, zároveň s přípravou přechodu na vojenský grafikon dopravy na železnicích;
- propojení vyhodnocovacích středisek štábu CO s příslušnými vojenskými radiačními skupinami u místních vojenských správ;
- rozvinutí etapních stanic na určených komunikacích;
- demontáž mostních prvků podle stanoveného pořadí a úkolů;
- soustředění letounů a vrtulníků civilního letectva a jejich předání vojskům;
- dodání motorových vozidel a techniky z národního hospodářství armádě podle předurčení v dobrém technickém stavu;
- organizační a součinnostní opatření směrem k armádě s cílem zabezpečit plánovaný průběh mobilizace, plnění vojenských úkolů na teritoriu aj.

Tato opatření budou uskutečňovat především hlavní úřady, ústavy a ministerstva za řízení orgánů příslušných komisí obrany.

Součinnost všeobecně, i když je na její řešení a organizaci kladen zvláštní důraz, se ještě nestala důsledně vlastní ve všech štábech teritoriálního velení. Jejím největším nedostatkem je její mělkost při současné neznalosti a nejasnosti všech možných otázek, jak co do obsahu, tak co do jejích forem. Ovšem zužovat otázky součinnosti jen na jednání mezi vojenskými státními orgány (stranickými orgány) by bylo rovněž nesprávné. Součinnost musí být dodržována i s nadřízeným, s podřízenými a sousedy.

Již sladění otázek vojenských přesunů s evakuačními a jinými přesuny musí mít řešení především v celoteritoriálních a krajských opatřeních, na jejichž přijetí se budou společně podílet jak vojenské, tak i státní a stranické orgány. Špatně řízená a zabezpečená evakuace, živelné hromadění vozidel a osob na důležitých komunikacích a nekázeň obyvatelstva, může *podstatně narušit plánované operační vojenské přesuny a zdržet mobilizaci*. Proto tyto otázky musí být v součinnosti s orgány příslušné komise obrany dohovořeny a zajištěna včasnost a sladění všech úkolů, vojenských i veřejných. Ze strany vojenských orgánů pak budou muset být k zabezpečení a zajištění přesunů přijata taková opatření, aby k narušení plánovaných přesunů nedošlo. Takovými opatřeními mohou kromě jiného též být:

- volba a časová i prostorová sladění jednotlivých tras (os) pro přesuny a evakuaci;
- zesílení pořádkových stanovišť na důležitých směrech, křižovatkách a rozcestích;
- zlepšené vybavení, nebo zesílení orgánů etapní služby na komunikacích, jejich materiální zabezpečení, nebo zvětšení provozních kapacit;

— případně i vytvoření zátarasů a překážek k zamezení vzniku svévolně evakujících proudů obyvatelstva a různých civilních dopravních prostředků na vyčleněné komunikace aj.

Pro názornost a ujasnění si pojmu, úkolů a určení *etapních stanic* na teritoriu je třeba se alespoň stručně seznámit s jejich zvláštnostmi.

Na teritoriu zřizují etapní stanice orgány příslušného resortu národního hospodářství podle připravených plánů za koordinace příslušné komise obrany. Jejich množství a hustota na jednotlivých úsecích vyčleněných komunikací je dána možnostmi jejich naplnění silami, materiálem a prostředky v rámci příslušného kraje (okresu). Na zájmových silničních tazích se zřizují především tyto etapní stanice:

Stanice technické pomoci

Zřizuje se obvykle v provozech stálých (i komunálních) technických zařízení, nebo využívá základního zařízení některé STS apod. V jejím složení jsou řemeslníci profesí, nutných k opravám poškozené dopravní techniky. Pracovní výkon těchto stanic je cca 10–15 běžných oprav za 24 hodin.

Stravovací stanice

Zřizuje se ve vhodných budovách a zařízeních v bezprostřední blízkosti komunikací (restaurační prostory, hotely, závodní kuchyně apod.). Předpokládáný výkon je cca 900 — 1000 denních dávek za 24 hodin se zásobami do 4000 až 5000 denních dávek.

Stanice zdravotnické pomoci

Využívá vhodných budov s možnostmi ošetření vážnějších zranění, nebo nálehavých infekčních onemocnění. Její obsazení je lékař se zdravotnickým a pomocným personálem. Kapacita lůžkové části je malá (cca 8 lůžek pro zraněné a 2 — 4 lůžka pro infekčně choré) vzhledem k tomu, že vážné případy jsou po ošetření ihned odsunovány odsunovými prostředky stanic do stálých teritoriálních odsunových zařízení.

Úseková stanice PHM

Jako základního zařízení využívá stávajících, stabilních čerpacích stanic n. p. BENZINA s příslušným množstvím PHM.

Všechny etapní stanice slouží k zabezpečení *dílčích úkolů za přesunů vojsk*. Mohou je využívat *samostatná vozidla, menší skupiny osob a vozidel, malé jednotky* (např. pořádkové a regulační orgány, rekognoskační skupiny, obsluhy spojovacích zařízení, kontrolní orgány apod.). Umístění etapních stanic se výrazně vyznačuje nařízenými značkami na komunikacích a v jejich blízkosti se zřizují parkoviště vozidel. U zvláště silných etapních stanic se určují k zabezpečení vnitřního pohybu a provozu i pořádkové a regulační orgány.

Není správné, aby během operačních přesunů probíhaly též různé přesuny materiálu (např. zanechaného materiálu v posádkách do teritoriálních skladů apod.). Tento materiál je třeba využívat operativně přímo z posádek, kde byl

zanechán. Zde proto bude úkolem orgánů velení promyslet způsob a možnosti získání rychlého a úplného přehledu o těchto materiálních zdrojích v posádkách na teritoriu.

Problémy součinnosti jsou a vždy budou mnohostranné. Vojenské orgány teritoriálního velení budou muset být více informovány o možnostech civilních zdravotnických složek, o úkolech a možnostech vodního hospodářství, energetiky apod. Rovněž bude potřebné zvážit otázku možného *vysílání styčných důstojníků krajských a okresních vojenských správ na velitelská stanoviště štábů CO* kraje i okresu. Tito by potom mohli zabezpečit dokonalou informovanost vojsk o možnostech sil a prostředků CO, o celkové situaci, o opatřeních v určném prostoru a navrhnout příslušným velitelům vhodná opatření z hlediska potřeb vojsk. Tuto funkci by mohli např. zastávat důstojníci MVS, kteří jsou určeni pro práci v evakuačních komisích. Jejich přípravě v míru by prospělo jejich zapojení (zařazení) při velitelsko-štábních cvičeních CO.

Řízení přesunů, jejich reálné splánování a zabezpečení vyžaduje nepřetržitost informací o stavu komunikací, o pohybu proudů vojsk na nich, o jejich případném zdržení, o poškození, či zničení objektů a zařízení na komunikacích, o činnosti jednotek určených k údržbě nebo obnově komunikací (objektů) apod. To vše si vynucuje *prostorové spojení všech prvků velení a řízení v jednotný spojovací systém*. Tento musí být schopen zabezpečit operativní velení v celém komplexu úkolů a vytvářet podmínky pro rychlé předávání rozkazů a informací i při případném zničení některé z částí tohoto systému. Tento systém musí být jednotlivými kanály rozvětven a ukončen na všech pořádkových stanovištích. V daleko větší míře než dosud bude nutno zaměřit se na efektivní a organizovanější využívání spolehlivosti a možností pohyblivých pojítek a na nejúčinnější způsob velení — tj. osobní styk.

Současnou síť pořádkových stanovišť, zřizovanou orgány KSVD, musí za operačních přesunů prostorově a účelově doplňovat *síť pořádkových stanovišť teritoriálního velení*. Orgán velení na teritoriu musí mít sám zájem na zabezpečení nepřetržitosti a plynulosti přesunů, za něž nese plnou odpovědnost. Kromě toho musí zabezpečit označení silnic, objektů, zařízení, etapních stanic apod. výraznými předepsanými značkami.

I vojska si musí zabezpečit plynulost přesunu. Před zahájením jsou velitelé předsunových útvarů povinni kromě připravenosti vojsk a techniky k přesunu prověřit:

- správné očíslování, označení a složení proudů;
- zřetelné označení vozidel dozorcích orgánů za přesunu;
- označení vozidel s předností v jízdě;
- výbavu, připravenost a zabezpečení vlastních regulačních a pořádkových orgánů apod.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že tyto otázky velitelé a štáby často opomíjejí. Dozorčí za přesunu není často vůbec určován a je-li, pak ve většině případů neplní své úkoly, neví ani základní údaje z plánu přesunu a jeho zabezpečení. Tím se stává pasívním „vezeným“ členem štábu.

Z otázek operačního zabezpečení přesunovaných vojsk má největší význam *ochrana před úderem vzdušného nepřítele a uchovávaní bojeschopnosti vojsk*.

Tyto úkoly za přesunu vojsk teritoriem řeší svaz PVOS. Jednou z hlavních povinností teritoriálního velení bude navázat přímý styk mezi přesunujícími se vojsky a orgány PVOS. Informace o vzdušném nepříteli získávají svazky (útvary) na přesunu odposlechem sítě výstrahy a sítě uvědomování PVOS. Tyto informace předávají podřízeným ve formě signálů ve vlastních sítích. Všechny přesunované útvary vyčleňují do této sítě přijímač a zabezpečují vyhlásování signálů vojskům. V noci je důležité zachovat na vyčleněných osách přísnou světelnou kázeň.

Rovněž otázka hygienické očisty osob a dezaktivace bojové (i dopravní) techniky vojsk za přesunu je závažná. Přesunovaná vojska musí znát úroveň radiace na příslušné (vyčleněné) ose pochodu dopředu na vzdálenost nejméně 1 hodiny přesunu. Proto je povinností přesunovaných útvarů informovat se pravidelně o radiální situaci na ose od pořádkových a regulačních orgánů. Při hromadném úderu a rozsáhlém zamoření přesunujících se vojsk je teritoriální velení povinno uskutečnit všechna opatření k včasnému vyvedení vojsk ze zamořených prostorů a pokračování v přesunu. Často bude vhodnější zamořený prostor rychle přejít než volit zdlouhavou objížďku. Je však třeba sledovat cíl, aby vojska se na frontu dostala s co nejmenšími dávkami ozáření.

Stávající formy a způsoby hygienické očisty a dezaktivace již neodpovídají potřebám, hlavně z hlediska prostorových možností a rychlosti. Musíme počítat s tím, že převážná část teritoria bude více, či méně zamořena. Proto i přesunovaná vojska se budou muset ve slaběji zamořených prostorech zdržovat, stravovat, ošetřovat zbraně a techniku, ba dokonce i uskutečnit očistu a dezaktivaci. Proto i prostory předání a převzetí svazků (doplňků) za přesunu volíme v prostorech nezamořených, nebo s nejnižší úrovní radiace.

Bylo by třeba více a hlouběji teoreticky promyslet otázky zabezpečení vojenských železničních transportů při průjezdu radiální stopou, především systém varování vojsk za převozu, odstraňování následků, provedení hygienické očisty a dezaktivace. V těchto otázkách je ještě mnoho nejasností.

Teritoriální velení musí být neustále a přesně informováno o *celkové radiální situaci na svém teritoriu*. Jedním z prvků, jak rychlou a přímou informovanost v celém velení zabezpečit je umísťování pracoviště radiální skupiny v bezprostřední blízkosti operačního a chemického oddělení. Toto pracoviště se navíc ještě propojuje přímou linkou s operačním oddělením a pomocí dispečinku informuje o radiální situaci a úderech nepřítele hlavní funkcionáře a oddělení na velitelství.

Při využívání stálých zařízení pro hygienickou očistu přesunovaných vojsk je však třeba přihlížet ke skutečnostem, že většina těchto zařízení je umístěna ve městech a proto pod úhrozu zničení nebo poškození. Pohyblivá zařízení systém CO nemá. Proto i požadavky vojsk na jejich zabezpečení (nejen v otázce hygienické očisty) naráží v současnosti na nedostatek speciálního materiálu a techniky.

Zvláštní pozornost zasluhují i otázky zdravotnického zabezpečení přesunů. Zde zvláštní místo zaujímá hygienicko-epidemiologická služba. Zvláštní důležitosti nabývá správné rozmístění stanovišť po celém teritoriu, což zabezpečí znalost situace z celého území. Vysoká informovanost může předcházet snížení

bojeschopnosti útvarů teritoria, stavených svazků, útvarů a doplňků i operačních přesunů. Hlavními úkoly hygienicko-epidemiologické služby jsou :

- vlastní obrana vojsk před zavlečením infekčních onemocnění ;
- boj proti epidemiím, které vznikly ve vojscích i u civilního obyvatelstva ;
- hygienicko-epidemiologický průzkum ;
- součinnost s orgány civilní hygienicko-epidemiologické služby.

* * *

Zabezpečení přesunů na teritoriu v počátečním období války je vážnou otázkou. V jejím řešení se prolínají zásadní podmínky, bez nichž si práci a plnění úkolů teritoriálního velení nedovedeme představit.

Jsou to především :

- vysoký morálně politický stav, odborná vyspělost, bohaté zkušenosti kádrů a všestranná připravenost orgánů teritoriálního velení ;
- zabezpečení všestranné informovanosti o celkové, přesné situaci na celém teritoriu ;
- pevné a rozhodné velení, důsledná organizátorská a řídicí činnost orgánů všech stupňů jednotného velení ;
- kvalitní, nepřetržitě spojení všech prvků a orgánů velení a řízení ;
- stálá, iniciativní a tvůrčí součinnost vojenských i státních (stranických) orgánů ;
- odpovídající, kvalitní materiální, technické a zdravotnické zabezpečení všech úkolů a opatření.

Přesuny na teritoriu, hlavně otázky velení jim a řešení problémů spojených s jejich zabezpečením, jsou náročné na schopnosti řídicích orgánů. Proto klademe důraz a náročné požadavky na všestrannou připravenost kádrů.

K prohloubení studia při řízení a zabezpečování vojenských přesunů na teritoriu v počátečním období války má sloužit i tento článek.